

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ

УДК 821.121.2

Володимир ПОЛЩУК

ЛІТЕРАТУРНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ЧЕРКАЩИНИ

Автомонов Павло Федорович (10.07.1922, с. Олександрівка Золочівського району Харківської області – 7.05.1988, м. Київ) – український письменник: прозаїк, критик. Брав участь у Другій світовій війні, був на журналістській роботі. Кандидат історичних наук. Автор повістей і романів переважно воєнної тематики – повістей «В Курляндському котлі», «Без межі», «Мій танк – 317», «Автограф сержанта Цибулі», трилогії «Коли розлучаються двоє» та ін. У повісті «Його прізвище невідоме» (1959) і романі «Так народжувались зорі» (1963) А. відтворив боротьбу партизанів і підпільників Черкащини (Сміли, Білозір'я) проти фашистів. Частково про Черкащину йдеться в книзі Т.Строкача «Наш позивний – «Свобода» (1964), літературний запис якої здійснив А.

Література: Автомонов П. Вибрані твори. – У 2 т. – К., 1982; Автомонов П. Так народжувались зорі. – К., 1963; Глуценко А. Йшла війна народна // Смілянські обрії. – 2011. – 28 січня.

Алтаузен Яків Мойсейович (Джек Алтаузен) (14.12.1907, Східний Сибір – 25.05.1942, Харківщина) – російський поет із «першого комсомольського призову». Народився в Сибіру на Ленських копальнях, потрапив у Китай, де підлітком почав працювати. Там отримав інше ім'я – Джек. Із 1921 р. знову в СРСР. Перші вірші опу-

блікував у 1922 р. Автор повісті у віршах «Ленинський наказ» (1925), поем «Отпускник Артем» (1925), «Безусый энтузиаст» (1929), «Первое поколение» (1933), зб. віршів для дітей «Якутенок Олеська» (1927). Віршам А. властивий романтичний пафос у відображенні подій громадянської війни і т.зв. соціалістичного будівництва. Брав участь у війні. Фронтіві дороги привели А. до Монастирища й Умані в кінці липня 1941 р. У кількох віршах А. відтворив жорстокі реалії війни, які виразно контрастували з почуттями бійців і їхніх родин. В Умані А. зустрівся з іншим російським поетом – Є.Долматовським, який пізніше у спогадах оповів про зустрічі з Джеком.

Література: Алтаузен Д. Стихи. – М., 1971. – 160 с.; Долматовський Е. Джек Алтаузен, комсомольський поет // Алтаузен Д. Стихи. – М., 1971. – С. 3-9; Комарницький М. Джек Алтаузен у Софіївці // Уманська зоря. – 1967. – 15 грудня.

Альбрехт Ганна В'ячеславівна (1900, м. Любомль на Волині – не встан.) – поетеса-аматорка. Віршувала російською мовою, публікувалась у періодиці. До Золотоноші потрапила 1914 р. як біженка (від фронтів Першої світової). Двоюрідна сестра Наталі Ужвій. У революційні роки в Золотоноші займалася громадською роботою. Літературну діяльність розпочала у 1917 р. мала дружні зв'язки із С.Скляренком. Залишила цінні спогади про перебування Н.Ужвій і С.Скляренка в Золотоноші.

Література: Черкасенко О. Гімназистка-поетеса // Прапор Леніна. – 1971. – 12 жовтня.

Альманах (з араб. – календар) – у XVI-XVII ст. назва календаря, що відігравав функцію довідника, почасти літературного збірника; неперіодичний збірник певного фахового чи довідкового спрямування, упорядкований за тематикою, інколи – за жанровою чи стильовою ознакою. Здебільшого видається раз на рік. Іноді є аналогом антології. На Черкащині видання літературних А. є доволі поширеним, починаючи з 1950-х років (альманахи Черкаського літоб'єднання «Партія веде» (1955), «Дніпрові зорі» (1957-59)). Форму літературно-краєзнавчого альманаху пристосовано до спроби відродити популярний у 1920-х рр. журнал «Плуг» у Звенигородці (ідея і редактування – М.Іванченка). Вийшло друком 4 випуски

«Плуга» (2002, 2003, 2004, 2006). Літератори чотирьох центральних районів Черкащини – Звенигородського, Катеринопільського, Тальнівського, Шполянського – спромоглися на видрук двох чисел літературно-історичного альманаху «Надвисся» (2005, 2007), редактор В. Дергач. Альманах «Клекіт» видають літератори Смілянщини (редактор – В.Ткаченко). З'явилося друком три випуски (2005, 2007, 2010). Російськомовні літератори Черкащини видрукували альманахи «Новые страницы» (1998), «Пушкинское кольцо – 2010»; авторський альманах О.Слепиніна «На печке по святой Руси» та колективний альманах «По следам фестиваля». Редактор – О.Буєвич.

Література: Дніпрові зорі. Альманах Черкаського літоб'єднання. – Черкаси, 1957; Плуг. Літературно-краєзнавчий альманах. Ч.1. – Звенигородка, 2002; Надвисся. Літературно-історичний альманах. – №1. – Черкаси, 2005; Клекіт. Альманах смілянських літераторів. – Вип.3. – Сміла, 2010; Новые страницы. Литературный альманах. Вып.первый. – Черкасы.– 1998.

Альтман Петро (Пейся) Ізраїльович (29.06.1904, с. Івангород Христинівського району – серпень 1941, с. Степанці Канівського району) – прозаїк, літературознавець. Писав єврейською та українською мовами. Народився в робітничій сім'ї, працював із 15 років на Уманській взуттєвій фабриці робітником, брав активну участь у громадському житті краю, працював у Тальнівському райкомі комсомолу. Навчався на Київському робітфаці, в Інституті червоної професури (1931-37, м. Харків). Із 1937 р. – вчений секретар Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка. З початком війни пішов на фронт, воював поблизу Корсуня, Миронівки, Канева. У серпні 1941 р. біля с. Степанці (Канівщина) загинув у бою. Літературною творчістю А. почав займатися, працюючи на Уманщині, писав нариси, оповідання, вів щоденникові записи. Автор збірки оповідань «Мішень сміється» (1931), повісті «Позиції». Домінуючі теми в цих творах – життя молоді в пореволюційні роки, армійські будні (в Умані й навколо було немало військових частин). Перед війною вийшов роман А. «Юність» (1941), присвячений комсомольській молоді 1920-х років. Для прози А. властивий легкий, прозорий стиль письма, ліризм і легка іронія. Ідеологічно твори А. вписувалися у стилістику «офіційної» радянської літератури. Як літературознавець А. дослі-

джував історико-літературні зв'язки України з Грузією, був упорядником і редактором академічного збірника, присвяченого життю і творчості Давида Гурамішвілі, вів бібліографічну роботу щодо української літератури XIX ст. У 1939 р. написав біографічний нарис «Т.Г.Шевченко», за який отримав на закритому конкурсі другу премію. Біографічний нарис написаний цілком у дусі ортодоксально-більшовицької методології й ідеології, має хіба що певне історико-літературне значення.

Література: Альтман П. У лісі. Оповідання // Прапори і багнетти. – К., 1986. – С. 294-296; Усатенко М. Словом і кулею // Трибуна хлібороба. – 1991. – 25 червня; Іваненко С. Вітчизни вірний син // Молодь Черкащини. – 1984. – 23 жовтня; Поліщук В. Петро Альтман і його «шевченківський нарис // Шевченків світ. Науковий щорічник. – Черкаси, 2012. – С. 112-116.

Андієвська Емма (19.03.1931, м. Донецьк) – українська поетеса і прозаїк авангардного стилю. З 1943 р. живе і працює в Німеччині. Авторка збірок поезії «Народження ідола», «Поезії», «Риба і розмір», «Базар», «Пісні без тексту», «Межиріччя», «Хвилі», «Хід конем» та ін.; книжок прози «Подорож», «Тигри», «Роман про добру людину», «Роман про людське призначення», «Проблема голови» та ін. Лауреат премій Т. та О. Антоновичів, «Тріумф», «Глодоський скарб». Останню з названих премію А. отримала у квітні 2009 р., перебуваючи в Києві та на Черкащині. Відвідала Шполу, Лебединський монастир, Лозуватку.

Література: Бачинська Л. Шполянщину відвідали лауреати премії «Глодоський скарб» // Шполяночка. – 2009. – 24 квітня.

Андієвський Митрофан Олександрович (1842, м. Канів – 14 (26).05 1887, м. Катеринослав) – філолог, педагог, етнограф. Народився в сім'ї священика. Брат О.О.Андієвського. Закінчив 2-гу Київську гімназію, історико-філологічний факультет Київського університету (1862). З 1865 р. викладав російську мову та словесність у Рівненській гімназії, з 1873 р. – в Коростишівській семінарії, з 1875 р. – в Катеринославському реальному училищі, з 1885 р. – інспектор народних училищ у Мелітополі. Автор праць про «Слово о полку Ігоревім» та українські народні думи, праць з історичної

топографії («Летописный Юрьев на Руси» та ін.). Публікувався в «Киевской старине».

Література: Сумцов Н.Ф. Современная малорусская этнография. М.А.Андріевский // Киевская старина. – 1982. – Т.32. – №12. – С.379-390.

Андрієвський Олексій Олександрович [16(28).03.1845, м. Канів – 9(22).07.1902, м. Київ] – український педагог, історик, літератор-публіцист, громадський діяч. Публікувався і під криптонімами А.А; Андр., Ал.Андр-ській та ін. Народився в сім'ї священника. Брат М.О.Андрієвського. Закінчив 2-гу Київську гімназію, історико-філологічний факультет Київського університету (1865). Викладав російську мову та літературу в гімназіях Катеринослава, Одеси, Києва, Архангельська, Тули. 1881 р. призначений редактором неофіційної частини «Киевских губернских ведомостей». 1896-1902 рр. – директор сирітського будинку в Одесі. Брав участь у діяльності Одеської та Київської громад. Засновник Київського товариства сприяння початковій освіті. Автор ряду праць з історії Запорозької Січі, Києва та ін. У 1883-1902 рр. активно публікувався в журналі «Киевская старина» (понад 50 статей, рецензій, заміток). У 1870-80 рр. порушував питання про громадські пожертви на впорядкування могили Т.Шевченка та заснування в Каневі школи імені поета. Зібрав і видав збірки матеріалів «Тарас Григорьевич Шевченко в отзывах о нем иностранной печати» (1879), «Поминки Тараса Григорьевича Шевченко 25 февраля 1879 года в Одессе» (1879) і «Поминки Тараса Григорьевича Шевченко 25 февраля 1882 года в Екатеринбурге» (1882). А. – автор численних статей про життя поета, розміщених у періодиці, науково-популярних нарисів «Т.Г.Шевченко – друг сім'ї» (1883), «Море в поезії Т.Г.Шевченка» (1895), «Про відношення Т.Г.Шевченка до життя» (1899), «Кобзар» Т.Г.Шевченка» (1901), «Перебендя Т.Г.Шевченка» (1901), «Степ і море в поезії Т.Г.Шевченка» (1903). Написав нариси про В.Жуковського та Є.Баратинського.

Література: Грушевський М. Олексій Андрієвський // Записки НТШ. – 1902. – Т.ХЛІХ; Бравада О. У часи царату редактором урядової газети був канівчанин // Прес-Центр. – 2011. – 5 січня.

Антологія (із грецьк. буквально – квітник) – збірник найхарактерніших творів кількох (багатьох) письменників певного жанру чи літературного періоду. Першим упорядником А. вважається еллінський поет Мелеагр із Гадари (60 р. до н.е.), автор упорядкованого ним «Вінця». А. були поширеними в період Київської Русі (Зборники, «Бджола» та ін.). Перша А. нової української літератури «Антологія руська» була видана 1881 р. у Львові. Наступну за часом тритомну А. видавництва «Вік» упорядкували уродженці Черкащини С.Єфремов і В.Доманицький (1900), видана з нагоди 100-річчя виходу перших трьох частин «Енеїди» І.Котляревського. Надалі А. були вельми поширеною формою публікування творів. Дуже помітним явищем літератури стала А. «Розстріляне відродження», впорядкована уродженцем Черкащини Ю.Лавріненком. Твори багатьох письменників Черкащини публікувалися в антологіях «Українська муза», «Українська хата», «Український сонет», «Українська байка», «Золотий гомін. Українська поезія світу» та ін. За останні десятиріччя кілька А. видано на Черкащині: «Антологія українського жаху» (2000, укладач В.Пахаренко), «Гілочка. Твори письменників Черкащини для дітей» (2001, укладач В.Поліщук), «Перепустка в безсмертя. Антологія гумору Черкащини» (2005, укладач А.Горбівненко), «Криничка. Антологія творів письменників Черкащини для дітей та юнацтва» у 2-х т. (2009, укладач В.Коваленко), «Антологія сучасної новелістики та лірики України 2004» (2004, укладач О.Апальков).

Література: Антологія українського жаху / Укл. В.І.Пахаренко. – К., 2000. – 800 с.; Перепустка в безсмертя. Антологія гумору Черкащини / Укл. А.Т.Горбівненко. – Черкаси, 2005. – 440 с.; Галета О. Антологізація української літератури // Свобода. – 2009. – 9 жовтня.

Антологія сучасної новелістики та лірики України 2004 – антологічна збірка творів заявлених жанрів, надрукована видавництвом «Склянка Часу» (Канів). Уміщено твори, написані українською та російською мовами. Це видання продовжує започаткований 2003 р. проект і анонсується як щорічне. До А. ввійшли твори 54 авторів, більшість із яких пов'язана з Черкащиною (В.Єрьоменко, О.Апальков, Г.Блонський, В.Даник, Т.Касьян, Л.Пугач та ін.). Уміщені в А. твори в художньому сенсі нерівнозначні, є немало відверто аматорських текстів. Автор проекту – О.Апальков.

Література: Антологія сучасної новелістики та лірики України. – Канів, 2004. – 244 с.

Антонець Анатолій Автономович (8.02.1936, с. Самгородок Сквирського району Київської області) – автор прозових і віршових творів. Дитинство минуло в Луганську. Після школи навчався у вищому інженерному військово-морському училищі, Харківському інституті радіоелектроніки. Вчителював, працював на підприємствах Северодонецька, Горлівки, Черкас («Азот», ЗТА). Працює викладачем у Черкаському державному технологічному університеті. Вірші почав писати зі школи. Член обласного літоб'єднання ім. В.Симоненка. Автор збірки віршів «Весняна заметіль» (2003), віршованої казки «Неслухняне мишеня» (2011), низки публікацій у колективних збірниках і періодиці. У зб. «Весняна заметіль» розміщені вірші А. українською і російською мовою, переклади поезій Марини Цветаєвої. Класична версифікація, домінуючий ліризм, розмаїта тематика, в якій переважає відтворення інтимних почуттів. Версифікація і поетичний синтаксис не завжди досконалі.

Література: Антонець А. Весняна заметіль. – Черкаси, 2003; Неслухняне мишеня. – Черкаси, 2011.

Апальков Олександр Володимирович (7.07.1961, с. Старовірівка Ново-Водолазького району Харківської області) – прозаїк, перекладач, видавець, засновник і редактор українсько-російсько-німецького літературно-мистецького журналу «Склянка Часу / Zeitglas» (виходить із 1994 р.) Закінчив Липковатівський радгосп-технікум, Харківський державний інститут культури (1987). Служив у війську, працював у радгоспі, на заводі робітником. Із серпня 1987 р. мешкає в Каневі: зав. відділом Шевченківського національного заповідника, перекладач, приватний підприємець. Володіє німецькою мовою. Пише російською та українською мовами, перекладає з німецької. Публікується з 1987 р. в періодичних виданнях України, Росії, Німеччини, США (часописи «Радуга», «Київська Русь», «Дніпро», «Свобода» та ін.). Автор книг «Два рассказы» (1998), «Нравы города Ка» (1998), «Не Боварі» (1999), «Deutsche Texte» (2000), «Львов – Луганск – Бис» (2003), «Разложи танец» (2004), «Нотатки про дружбу» (2005), «Sitten der Stadt Ка» (2005),

«Кизиловы пропилеи» (2007), «Гришатин грех» (2007), «Колючі дерева» (2012). А. пише переважно оповідання, новели, має кілька повістей. Герой прози А. – переважно наш сучасник, який шукає себе в непростих реаліях хаотичного життя, який деградує й підноситься, знаходить чи не знаходить духовну опору, розчаровується або утверджується в ідеалах чи вірі. Для ряду творів А. властивий іронічний (сатиричний) підтекст. Не всі твори А. в художньому сенсі довершені, більш того, є доволі вразливими через «невибагливість фабули, спрощеність, прямоговоріння, малохудожність, стилістику». У своїх світоглядно-естетичних позиціях А. та герой більшості його творів зорієнтовані на російські цінності, в т.ч. передавані через православно-християнські канони.

Література: Бруслиновський Є. «Склянка Часу» під скіфським соусом // День. – 2000. – 27 липня; Єременко В. Александр Апальков: «Склянка Часу» // Контекст. – 1999. – 3 січня; Стусенко О. Паралітература: пара – чи література? // Літературна Україна. – 2007. – 27 грудня.

Апілаб Олексій Сергійович (1929, с. Грушківка Кам'янського району) – поет-аматор, автор кількох рукописних збірок віршів, ряду публікацій у періодиці. Під час війни партизанів, по війні працював у колгоспі. З дитинства захопився поезією Т.Шевченка, яка й А. спонукала до написання віршів.

Література: Натхненний «Кобзарем» // Трудова слава. – 2009. – 24 квітня.

Арутюнян Тігран Ашотович (16.03.1988, м. Кіровакан, Вірменія) – поет-аматор. З 1988 мешкає в Україні, у м. Ватутіне. Тут закінчив середню школу, з 2005 р. – студент Національного аерокосмічного університету ім. Жуковського в Харкові (ХАІ). Віршує українською мовою з 2000 р., лауреат міських та обласних поетичних конкурсів, низки публікацій у періодиці. Основна тема віршів – кохання, любов до життя в його багатьох виявах.

Література: «Будь завжди чистий у думках...» // Місто робітниче. – 2010. – 1 січня.

Ауезов Мухтар Омарханович [16(28).09.1897, ур. Чінгістау Семипалатинська область, Казахстан – 27.06.1961, Москва] – казах-

ський письменник. Закінчив Ленінградський університет (1928). Писав прозу, драми, публіцистику. Автор п'єс і повістей «Постріл на перевалі», «Лиха година», «Сірий лютий», «Пліч-о-пліч», «Крутизна», «Мисливець з беркутом» та ін. Написав понад 20 п'єс. Основні теми творів А. – показ соціальної боротьби в казахському суспільстві, захист прав жінки-казашки, боротьба проти гнобителів. За роман-епопею «Шлях Абая» удостоєний Державної та Ленінської премій СРСР. Цей твір українською мовою переклав уродженець Черкащини І.Ле («Абай»). А. – автор статті про Т. Шевченка «Брат наш, друг наш» (1961). Через твори й долю Т. Шевченка А. з любов'ю ставився й до Шевченкового краю: «Ми закохані в заповітні береги Дніпра, хоч дехто з нас ніколи не бачив їх». А. діяльно популяризував твори Т.Шевченка на казахській землі.

Література: Аусзов М. Абай. – К., 1952; Шлях Абая. – К., 1972; Борт О. М. Аусзов і Черкащина // Черкаська правда. – 1976. – 17 жовтня.

Ахматова (справж. – Горенко) Анна Андріївна (11(23).04.1899, м. Одеса – 5.03.1966, м. Ленінград) – російська поетеса. Навчалася в Києві у Фундуклеївській гімназії та Вищих жіночих курсах. Авторка багатьох збірок поезій («Вечер», «Четки», «Белая стая», «Подорожник» та ін.), кількох поем, ін. творів, які стали помітним явищем у російській літературі. Зазнала жорстокої вульгарної критики від сталінського режиму. Помітне місце в її творчості займали українські теми. Родовідні лінії пов'язують А. з Черкащиною. Прадід по батьківській лінії – Андрій Горенко походив із кріпаків поміщика Орлова з села Матусів Шполянського району.

Література: Ахматова А. Сочинения. – Т.Т. 1-2. – М., 1986; Виленкин В.В. В сто первом зеркале. О творчестве А.Ахматовой. – М., 1986; Тирсіна А. Коріння Анни Ахматової – на Шполянщині // Шполяночка. – 2009. – 21 липня; Степанов М. Черкаське коріння великої поетеси // Прес-Центр. – 2009. – 17 червня.

Арабська література середньовічна – література арабів, які населяли Аравійський півострів, Північну Африку й Андалусію (Південну Іспанію). Бере початок із 5 ст. в усній народній творчості (легенди, оповідання). Найвидатніші поети: Імру-уль-Кайс, Тарафа, Зухайр, Лабід та ін. Перша пам'ятка арабської поезії – Коран – свя-

щенна книга мусульман, яка є збіркою релігійних проповідей Мухаммеда, ін. творів. Сучасна арабська література – сукупність національних літератур арабських країн, що мають спільну культурну основу, але розвиваються в руслі місцевих традицій (Алжирська, Єгипетська, Йорданська, Іракська, Йеменська, Ліванська, Лівійська, Марокканська, Палестинська, Саудівської Аравії, Суданська, Туніська літератури). На українські землі А. л. потрапляла ще з Київської Русі. У XVII ст. певне літературне значення мав опис Павла Халебського (Алеппського) подорожі Україною до Москви (1652-59 і 1664-69). Мандрівник побував у Києві, Переяславі, ін. містах, в т.ч. на Черкащині – Гельмязів, Золотоноша, Чигирин, Суботів, Медведівка, Жаботин, Сміла, Балаклія, Орловець, В'язівка, Вільшана, Тарасівка, Лисянка, Буки, Умань. Найбільші досягнення української арабістики пов'язані з ім'ям мешканця Звенигородки А.Кримського – автора численних праць з історії й культури арабських країн. Йому ж належать переспіви й переклади з А. л. (Антара та ін.). Арабська тематика знайшла відображення у творчості ряду українських письменників в т.ч. А.Кримського (зб. «Пальмове гілля»).

Література: Крымский А.Е. История арабов и арабской литературы, светской и духовной, ч.1. // У кн. Крымський А.Ю. Твори. – У 5т. – Т.4. – К., 1974; Халебський Павло. Україна – земля козаків. – К., 2009.

Аполлінер Гійом (справж. Аполлінарій Костровицький) (26.08.1880, Рим – 9.11.1918, Париж) – французький поет. Учасник Першої світової війни, був тяжко поранений. А. прагнув до оновлення змісту й форм поезії, до зближення її з життям. Основні поетичні збірки А. – «Алкоголі. 1898-1913» і «Каліграми. Вірші Миру і Війни» (1918). Віршам А. властивий тонкий ліризм, відчутна фольклоризація. Експериментував із формою, був пов'язаний з авангардистськими течіями (сюрреалізм, кубізм). Писав прозу (повісті «Рим під владою Борджіа» (1913), «Три Дон Жуани» (1914) та ін.). Знав український фольклор, написав віршову «Відповідь запорозьких козаків турецькому султанові». Твори А. українською мовою перекладалися багатьма поетами, в т.ч. уродженцем Золотоніщини М.Терещенком.

Література: Аполлінер Г. Поезії. – К., 1984; Сузір'я французької поезії. У 2 т. – Т.2. – Перекл. М.Терещенко. – К., 1971.

Арагон Луї (3.10.1898, Париж – 24.12.1982, Париж) – французький письменник, громадський і політичний діяч. У ранній творчості зазнав впливу сюрреалізму. Писав прозу, поезію, публіцистику. Автор циклу романів «Базельські дзвони», «Багаті квартали», «Пасажири імперіало», роману-епопеї «Комуністи», романів «Анрі Матіс», «Театр-роман» та ін.; зб. віршів «Ніж у серце», «Очі Ельзи», «Французька зоря», «Знову ніж у серце» та ін., книг новел, нарисів, публіцистики. У нарисі «Українське інтермеццо» (1955) дав огляд української літератури, зокр. творчості Т.Шевченка, роману «Вершники» Ю.Яновського. Серед перекладачів творів А. українською мовою – уродженець Золотоніщини М.Терещенко.

Література: Арагон Л. Українське інтермеццо // Вітчизна. – 1958. – №1; Арагон Л. З «Незакінченого роману» // Всесвіт. – 1967. – №4.

Аркас Микола Миколайович (7.01.1853, м. Миколаїв – 26.03.1909, там же) – український композитор і культурно-освітній діяч. Закінчив Новоросійський університет (Одеса), служив у морському відомстві в Миколаєві. Очолював товариство «Просвіта» в Миколаєві. Автор опери «Катерина» за поемою Т.Шевченка (1891). Писав вірші, прозу. Автор популярної «Історії України – Русі» (1907), посутню участь у фаховому редагуванні якої взяв В.Доманицький, уродженець Тальнівщини. Про А. роман-пошук «Грек із душею українця» (2003) написав уродженець Маньківщини В.Жадько.

Література: Аркас М. Історія України-Русі. – К., 1990; Жадько В. Грек із душею українця. Роман-пошук. – К., 2003.

Аронський (справж. – Зак) Мойсей Аронович (26.05.1898, м. Овруч Житомирської області – 20.05.1944, Тари, під Будапештом) – єврейський письменник. Закінчив Київський університет. Загинув на фронті. Автор книг повістей і романів «Справжня гра» (1926), «Фабрика кличе» (1931), «Сталь» (1932), «Перші» та ін. Провідна тема – традиційна для письменників тої доби – громадянська війна, побудова соціалізму, п'ятирічки та їх герої тощо. Українською мовою окремі твори А. переклала письменниця з Монастирища Олена Пархомовська.

Література: Аронський М. Вибране. – К., 1958.

Асник Адам (11.09.1838, м. Каліш, Польща – 2.08.1897, Краків) – польський письменник. Доктор філософії. У віршах громадянського та філософського звучання виступав проти загарбницьких воєн (цикл сонетів «Із світової сцени» 1870). Автор історичних драм «Кола Рієнці», «Кейстут», комедій «Друзі Іова», «Комедія для конкурсу», зразків інтимної, пейзажної, медитативної лірики. Ряд творів А. українською мовою переклав Дмитро Паламарчук із Христинівщини.

Література: [Вірші]. – Антологія польської поезії. – Т.1. – К., 1979.

«Асоціація комункульту» – літературна організація, що утворилася на базі «Аспанфуту» у квітні-травні 1924 р. в Києві. Друковані органи «Гонг комункульта», «Гольфштром». Проголошувала лозунги деструкції мистецтва, відкидали класичні віршові форми. Певний час до А. к. входив М.Бажан, доля якого тісно пов'язана з Уманню, а також уманчанин Андрій Чужий (А.А.Сторожук).

Література: Українська літературна енциклопедія. – Т.1. – К., 1988.

«Аспанфут» (Асоціація панфутуристів) – літературна організація, що утворилася 1921 р. в Києві на базі літературних груп «Фламінго», «Ударної групи поетів-футуристів» і групи «Комкосмос». Засновник «А» – М.Семенко. До складу «А» входили молоді літератори з Умані М.Бажан та Андрій Чужий. Члени «А» прогнозували заміну мистецтва «умілістю», «штукою», а також появу надмистецтва як синтезу поезії, живопису, скульптури та архітектури, деструкцію (руйнування канонічних форм) тощо.

Література: Українська літературна енциклопедія. – Т.1. – К., 1988; Поліщук В. Література рідного краю. – Черкаси, 2012.

Афганська література – література народів, які населяють Афганістан. Розвивається мовами пушту і дарі (фарсі – кабулі). Великий вплив на розвиток літератури має фольклор. У середні віки на території Афганістану жило багато видатних перських і таджицьких письменників – Джамі, Румі, Гафіз, Рудакі, Фірдоусі, Сааді та ін. У пізніші століття – Лохані, Арзані, Ансарі, Хаттак та ін. Талановиті поети ХХ ст. – Хадім, Бенава, Ульфат, Ріштін та ін. Мовою пушту перекладений «Заповіт» Т.Шевченка, добірки афганських поетів друкувалися в українській періодиці. Українською мовою збірку

афганських та іранських казок «Мудрий звіздар» переклав уродженець Кам'янщини Микита Шумило.

Література: Мудрий звіздар. Казки. – К., 1967; Українська літературна енциклопедія. – Т.1. – К.,1988.

Одержано редакцією 13.01.2014 р.

Прийнято до публікації 27.01.2014 р.